

О. С. Браташ

студ. I курсу магістратури

спеціальність «Право»

Науковий керівник: к.ю.н., доц. В. В. Валах

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗА ПРОФЕСІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1, ст. 3].

Зважаючи на збільшення кількості позовних заяв громадян щодо неналежного надання медичної допомоги, проблемам юридичної відповідальності медиків за професійні правопорушення треба приділяти значно більше уваги [2].

Основи законодавства України про охорону здоров'я – основне джерело медичного права, яке регламентує правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні.

Згідно зі ст. 80 Основ законодавства України про охорону здоров'я (далі Основи) особи, винні у порушенні законодавства про охорону здоров'я, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством.

Лікар не несе відповідальності за здоров'я хворого у разі відмови останнього від медичних приписів або порушення пацієнтом встановленого для нього режиму [3, ст. 34].

Згідно з ч. 1 ст. 2 Кримінального кодексу України (далі – ККУ) підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого цим Кодексом [4, ст. 2].

У Кримінальному Кодексі України (далі – КК України) є ряд складів злочинів, які мають відношення саме до професійної діяльності лікарів, а саме:

- неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 131 КК України);
- незаконне проведення абортів (ст.134 КК України) – у разі якщо медичний працівник не має спеціальної медичної освіти;
- ненадання допомоги хворому медичним працівником (ст. 139 КК України);
- порушення прав пацієнта (ст. 141 КК України);
- порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини (ст. 143 КК України);
- незаконне розголошення лікарської таємниці (ст. 145 КК України) та інші [2].

Слід підкреслити, що випадки притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності, а тим більше винесення щодо них обвинувального вироку в Україні є порівняно нечастими. Але керівникам закладів охорони здоров'я необхідно знати про те, які дії чи бездіяльність підпадають під кримінально-правову заборону і на попередження якої поведінки підлеглих слід спрямовувати свої зусилля.

В науці є різні точки зору на поняття протиправності. Найрадикальніша з них полягає в тому, що будь-які дії, які кінець кінцем завдали шкоди, є протиправними. Проте відносно медичної діяльності протиправними варто визнавати тільки ті дії, які порушують законодавчі акти, відомчі акти, посадові інструкції, договір і інші стандарти надання медичної допомоги. В той же час це не відміняє презумпції протиправності шкоди, тобто що дотримання усіх необхідних норм має бути доведене медичною організацією.

Також передбачені й різновиди адміністративної відповідальності для медичних працівників.

До адміністративних правопорушень у галузі охорони здоров'я населення належать, зокрема:

- порушення санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм (ст. 42 КпАП);
- незаконне виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (ст. 44 КпАП);
- порушення встановленого порядку взяття, переробки, зберігання, реалізації і застосування донорської крові та (або) її компонентів і препаратів (ст. 45-1 КпАП) [2].

Цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників [5, ст. 1].

Переважна більшість позовів, що пред'являються пацієнтами до закладів охорони здоров'я (у тому числі до фізичних осіб підприємців, що займаються медичною практикою), є позовами про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої ушкодженням здоров'я, спричиненого медичною допомогою неналежної якості.

Проте варто зазначити, що обов'язковою умовою відповідальності за заподіяння шкоди є причинний зв'язок між протиправною поведінкою і заподіяною шкодою. Наприклад, якщо шкода не є наслідком протиправної поведінки заподіювача шкоди, а сталася з інших причин (через недотримання пацієнтом медичних рекомендацій чи внаслідок індивідуальних особливостей організму пацієнта), у заподіювача шкоди не виникатиме обов'язку відшкодувати шкоду.

Договір про надання платних медичних послуг може вирішити безліч протиріч між пацієнтом і лікарем. Так, в нім слід закріпити вимоги до якості послуг, що робляться. Найчастіше вони вказуються з відсиланнями на відповідні закони, правила або стандарти. При цьому необхідно відбити такі характеристики як своєчасність надання послуги, правильність вибору способів діагностики, профілактики і лікування захворювання, а також міру досягнення результату послуги. Особливу складність викликає проблема визначення результату якості послуги, оскільки він є украй суб'єктивним елементом і не буде ключовою характеристикою при оцінці міри протиправності. Крім того, слід пам'ятати про необхідність письмового повідомлення пацієнта про те, що недотримання вказівок і рекомендацій лікаря може вплинути на ефективність надання послуги.

Юридично грамотно складений договір дозволяє пацієнтові зрозуміти, чи правомірні були дії лікаря, що захищає медичні організації від необгрунтованих позовів. Крім того, це може стати вагомим доказом в суді, що підтверджує якість зробленої послуги. У свою чергу, складання подібного роду договорів є важливим аспектом юридичного супроводу медичної організації.

Список використаної літератури

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Відповідальність медичних працівників : Лист Міністерства юстиції України від 20.06.2011 р. № 0040323-11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0040323-11> (дата звернення: 04.04.2019).
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 04.04.2019).
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. Ст.2.
5. Цивільний Кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 04.04.2019).